

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАКАРПАТЬСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ВІДДІЛ У СПРАВАХ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА КРАЇН ЄВРОПИ
УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
КАФЕДРА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ТА ПОРІВНЯЛЬНОГО ПРАВОВИЗНАВСТВА
ЦЕНТР КУЛЬТУР НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ЗАКАРПАТТЯ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ
НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН:
УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД**

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
17-18 травня 2007 року**

Ужгород – 2007

Алмаші Мирослав Михайлович. Конституційно-правове регулювання статусу корінних малочисельних народів Російської Федерації	265
Алмаші Ірина Михайлівна. Реалізація культурних прав національних меншин в Україні.	275
Сідак Микола Васильович, Ревалло Ніколетта Петрівна. Реалізація та захист права національних меншин: міжнародні та національні аспекти	284
Белов Дмитро Миколайович, Кушнір Наталія Олексіївна. Порушення прав та законних інтересів національних меншин, як основна підстава виникнення інституту „біженців”	292
Переш Іван Євгенійович. Захист прав національних меншин в юрисдикції Конституційного суду Словацької Республіки ...	301
Пелін Олександр Володимирович. Процедури ідентифікації та самоідентифікації у визначенні правового статусу національних меншин	308
Іваць Оксана Михайлівна. Можливості суспільної інтеграції в Україні на сучасному рівні національної ідентичності.	316
Котляр Ольга Іванівна. Нормативно-правові джерела регулювання правового статусу національних меншин ФРН ..	325
Горбунова Олена Олександрівна. Конституційно-правовий статус ромського населення України	334
Остапець Юрій Олександрович, Бабинець Іванна Іванівна. Суспільно-політичний та духовний розвиток угорської національної меншини Закарпаття (1991-2006 рр.)	342
Проект резолюції конференції	362

ЗАХИСТ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН В ЮРИСДИКЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Переш Іван Євгенійович,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
юридичного факультету
Ужгородського національного університету*

Міжетнічні відносини є однією з найбільш складних проблем всередині кожної полінаціональної країни. Не є винятком і Словацька Республіка, де мирно співіснують різні національні та етнічні меншини, що є позитивним фактором для країни постсоціалістичного табору, де відбулися зміни політичної тоталітарної системи на демократичну.

У відповідності із ст. 34 Конституції Словацької Республіки громадянам, які належать до національних меншин або етнічних спільнот у Словацькій Республіці, гарантується їхній всебічний розвиток, забезпечується право сприяти розвиткові своєї культурної спадщини спільно з іншими громадянами тієї самої національної меншини або етнічної спільноти, отримувати та поширювати інформацію рідною мовою, утворювати об'єднання, створювати навчальні та культурні заклади і забезпечувати їх діяльність.

Крім права на вивчення державної мови, громадянам національних меншин та етнічних спільнот гарантується:

- а) право на навчання рідною мовою;
- б) право на користування рідною мовою в офіційному спілкуванні;
- в) право на участь у вирішенні питань, що стосуються національних меншин та етнічних спільнот.

Але є випадки, коли права та свободи національних меншин, не часто, але все ж таки порушуються.

Хоча основний захист даних конституційних прав здійснюється загальними судами, але існує можливість звернення в конституційний суд, скористатися спеціально передбаченою для цього процедурою, що значно підвищує рівень захищеності конституційних прав.

За всю історію Конституційного Суду Словацької республіки з 1993 року по 1999 рік до його провадження надійшли чотири подання, пов'язані з захистом законних прав та інтересів національних меншин, і всі у 1996. Оскільки даних справ було не так багато, порівняно з іншими справами, що розглядаються Конституційним Судом, то слід було б проаналізувати їх розгляд та значення рішень суду для забезпечення конституційних прав національних меншин та етнічних спільнот Словацької держави.

Перше подання до Конституційного Суду надійшло 27 травня 1996 року від 33 депутатів Національних Зборів і стосувалося невідповідності деяких положень закону "Про державну мову Словацької Республіки" Конституції, положенням Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (1966 рік), Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права (1966 рік), та Міжнародного договору про усунення всіх форм расової дискримінації (1965 рік), які ратифіковані Словацькою Республікою.

Зокрема, перед Конституційним Судом ставилися такі питання як: чи забезпечує закон представникам національних меншин та етнічних спільнот право реально вживати їх мову в офіційному спілкуванні; чи означає переважне вживання словацької мови нерівноправність або дискримінацію інших мов на території Словацької Республіки; чи забороняє закон видання та користування іншомовних підручників; чи означає обов'язкове використання державної мови органами державної влади при виконанні службових обов'язків порушенням прав громадян, які відносяться до національних

меншин та етнічних спільнот використовувати рідну мову в офіційному спілкуванні; чи порушує даний закон такі конституційні права та свободи, як право на об'єднання, свободу слова, і взагалі, яке місце, роль та значення ст. 34 Конституції Словацької Республіки.

Відповідачем у даній справі виступали Національні Збори Словацької Республіки.

Детально розглянувши дану справу Конституційний Суд прийняв рішення, що п. 5 § 3 та § 12 (обов'язкове використання словацької мови в офіційному спілкуванні) закону "Про державну мову Словацької Республіки" не відповідають ст. 34 Конституції, оскільки громадяни, що належать до національних меншин та етнічних спільнот позбавляються можливості використовувати рідну мову в офіційному спілкуванні.

Схожу справу Конституційний Суд розглянув згодом, коли 23 лютого 1996 року до нього надійшов позов від старости села про порушення законом "Про державну мову Словацької Республіки" права національних меншин розмовляти рідною мовою в офіційному спілкуванні, що гарантується ст. 34 п.2 Конституції.

Але оскільки особа не звернулася у всі інстанції передбачені для захисту свого права, а тільки після їх проходження вона може звернутися до Конституційного Суду, що передбачається п. 1 § 53 закону "Про організацію Конституційного Суду Словацької Республіки, розгляд справ перед ним та статус суддів" від 20 січня 1993 року, то Конституційний Суд змушений був прийняти постанову про відхилення позову, але незважаючи на це роз'яснив, що обов'язок додержуватися положень закону, який регулює порядок застосування державної мови, не порушує основних прав громадян, що належать до національних меншин та етнічних спільнот, вживати рідну мову в офіційному спілкуванні. Крім того,

Конституція Словацької Республіки передбачає прийняття спеціального закону, який буде врегульовувати порядок застосування мови національних меншин та етнічних спільнот в офіційному спілкуванні.

24 травня 1996 року до Конституційного Суду надійшов позов від громадянки Словацької держави, яка поміж інших питань, які нею зачіпались, вбачала порушення своїх основних прав у тому, що під час розгляду її справи в загальному суді відповідач та його адвокат розмовляли з суддями на незрозумілій для позивача мові.

Розглянувши матеріали справи Конституційний Суд прийняв постанову про відхилення позову у даній частині, мотивуючи своє рішення тим, що положення п.3 ст. 47 Конституції Словацької Республіки та § 18 Цивільного судового порядку забезпечують рівність всіх учасників судового процесу. Вони передбачають також право розмовляти рідною мовою під час судового розгляду справи, а процес, в якому особі було забезпечено право вживати іншу мову, не є порушенням основних прав іншого з учасників судового процесу, а навпаки є доказом рівності учасників перед судом, що впливає із п. 3 ст. 47 Конституції Словацької Республіки.

У відповідності з п. 4 ст. 47 особа, яка заявляє про незнання мови, якою провадиться судовий розгляд, має право на перекладача. Це відноситься в першу чергу до осіб, які не володіють словацькою мовою. В такому випадку суд повинен сам запропонувати особі перекладача, а в інших випадках пропозиція повинна виходити від самих учасників справи. Оскільки позивач володіла державною мовою і жодного разу у судовому засіданні не наголошувала на тому, що мова, якою розмовляє відповідач їй незрозуміла, і не просила суд про надання їй перекладача, то їй не можна говорити про порушення її основних прав.

Остання справа, яка стосувалась національних меншин розглядалась з вересня 1996 року, а рішення по ній було винесено на початку 1997 року.

Так, 27 вересня 1996 року Конституційний Суд прийняв до свого провадження конституційну скаргу об'єднання угорських культурних товариств CSEMADOK та ромського культурного товариства на рішення Міністерства культури Словацької Республіки від 28 червня 1996 року про заснування Абовського культурного центру, який повинен централізовано регулювати діяльність всіх культурних товариств, що ввійшли до його складу, чим обмежує діяльність обох юридичних осіб при здійсненні заходів щодо розвитку культури національних меншин та етнічних спільнот, та порушує інші права передбачені ст. 33 та ст. 34 Конституції Словацької Республіки.

У зв'язку з цим перед Конституційним Судом ставилися два запитання:

1. Чи є рішення Міністерства культури Словацької Республіки про заснування Абовського культурного центру законним рішенням центрального органу державної влади?
2. Чи існує причинний зв'язок між рішенням Міністерства культури Словацької Республіки і порушенням прав національних меншин та етнічних спільнот?

Розглянувши детально матеріали справи Конституційний Суд прийняв рішення, що рішення Міністерства культури Словацької Республіки від 28 червня 1996 року про заснування Абовського культурного центру є правомочним. А оскільки утворений Абовський культурний центр призначений регулювати діяльність всіх культурних товариств, які ввійшли до його складу, а не тільки культурних товариств національних меншин та етнічних спільнот, то він дещо обмежує їх правосуб'єктність, але не порушує законних прав національних меншин та етнічних спільнот передбачених ст. 33 та ст. 34 Конституції Словацької Республіки.

Отже, захист основних прав і свобод національних меншин є конституційно-правовим обов'язком Словацької держави, який здійснюється за допомогою правових інститутів, найбільш ефективним з яких є конституційне правосуддя в особі Конституційного Суду, що здійснює конституційний контроль і забезпечує своєю діяльністю верховенство Конституції та пріоритет прав і свобод людини і громадянина.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституції нових держав Європи та Азії. – К.: Укр. Правн. Фундація. Вид-во "Право", 1996.-С. 445-484
2. Zákon Národnej Rady Slovenskej republiky "O štátnom jazyku Slovenskej republiky" z //Zbierka zákonov Slovenskej republiky.-1993.-№ 38
3. Nález Ústavného Súdu Slovenskej Republiky ús 8/96 z 26 augusta 1997 // Zbierka nálezov a uzneseni Ústavného Súdu Slovenskej republiky.-1997.- č. 14
4. Zákon Národnej Rady Slovenskej republiky "O organizácii Ústavného Súdu Slovenskej Republiky, o konani pred nim a o postaveny jeho sudcov" z 20 januara 1993 // Zbierka zákonov Slovenskej republiky.-1993.- č.38
5. Uznesenie Ústavného Súdu Slovenskej Republiky ús 19/96 z 1 aprila 1996 // Zbierka nálezov a uzneseni Ústavného Súdu Slovenskej republiky.- 1996.- č.33
6. Občiansky súdny poriadok.- Bratislava,: Kosimpex, 1991.-S.17

АННОТАЦИЯ

Материал статьи освещает актуальные проблемы, касающиеся защиты прав национальных меньшинств, Конституционным Судом Словацкой Республики, раскрывая все положительные и отрицательные стороны данного вопроса. Материал актуальный для тех, кто исследует проблемы защиты прав национальных меньшинств органами конституционной юрисдикции постсоциалистических стран.

SUMMARY

Material of the article lights up the issues of the day, touching defense of rights for national minorities, by Constitutional Court of Slovakia Republic, exposing all of positive and negative sides of this question. Material actual for those, who probes the problems of defense of rights for national minorities the organs of constitutional jurisdiction of post-socialist countries.